

sa. En l'ús balear es nota la preferència per la forma amb *i* sobretot quan es tracta de cavalcadures i equins, molt menys en altre cas, com ha observat Moll en obres seves, i és observació que es deu referir de preferència a l'ús menorquí, car en aquesta illa no és menys popular la forma *bèstia*, a Maó, a Ciutadella i entremig;² però també a Mallorca, on la variant amb *é* és més feble, se sent a cada pas amb aquest valor: «pes revoltons de sa Coma des Voltor hi puja un camí de *bístis*» (Calvià, 1964).

La figura fonètica del mot s'ha unificat, doncs, en el Continent (prescindim de la pronúncia de *-ia* com a *-i*, fet sense caràcter lexical) si bé no del tot, car hi ha encara una diferència en el timbre de la *é*. Aquesta és oberta en el català literari, i en els parlars centrals i la major part dels valencians i occidentals.³ Però en el Nord del català oriental hi ha una vasta rodona en què diuen *bèstia* o *bèsti*, comprenent sencera la diòcesi de Girona i tota o la major part de la de Vic, amb Cerdanya: comença ja a la part del Ma-resme que depenia d'aquell bisbat (per ex. a Sant Pol de Mar) i des del Montseny al Nord est fins als parlars rossellonesos (que no distingeixen fonemàticament les *ee*); cap a Ponent ho sento encara així a Pardines, i crec a Berga, Bagà i Sant Llorenç de Morunys; vers al Nord est tenim *é* fins a la línia en què es confonen els timbres (incloent-hi per tant la Cerdanya francesa, el Capcir —fins a Portè i Formiguera— i l'Alt Vallespir, que encara no són confusionaris).

El ll. BÈSTIA no es pot dir que hagi sofert tractament fonètic estrictament erudit en cap llengua romànica, ni tampoc que enlloc hagi tingut evolució estrictament hereditària. En totes les llengües —almenys en el sentit bàsic i normal— s'ha de mirar com un semicultisme (fortament influenciat per la pronúncia llatina, gràcies a moralistes, religiosos i escriptors d'imaginació subjectes al model dels bestiaris, etc.); en les d'estructura fonètica semblant a la nostra no presentava obstacle la conservació del nexa *-stia* (per als fets gallego-portuguesos i certes formes castellanes, veg. DCEC, s. v. *bicho* i *bestia*).

DERIV.: *Bestiola* [Llull]; rarament *bestiol* [1458, DAg. i hàpax en oc. ant. PSW]. *Bestiassa* [1371, JMarc]. *Bestiada*. *Bestial* [mj. S. XIII, Guillem de Cervera; 4 Llull, *Blanquerna* I, 145.18, etc.]; *bestialitat* [Llull]; *+bestialitzar* [no en els dicc., però usual]. *Bestiam*.

Bestiar [1242, document de Conflent];⁵ important derivat només format, entre les llengües romàniques, pel català;⁶ també l'usà ja Cerverí de Girona, c. 1270: «si:l *bestiar* c'avezt perdut, / Na Toz', e-us avia rendut ---»;⁷ «talam totz los blotz del dit loch et cercam totes les muntanyes del terme: et no-y atrobam gens de *bestiar*», en els docs. fronterers de templiers de Finke, a. 1304 (*Acta Ar.* III, 122); ja freqüent en Llull: «vos veig star sols e pobrement vestit, e-us veig sotsmès a guardar lo *bestiar*» (*Meravelles* I, 158; *Blanquerna* I, 245.9). L'àrea del mot ha inclòs tot el territori de la llengua (des d'on degué propagar-se a l'Alt Aragó),⁸ des de l'extrem Nord (anotat

a Conat, Formiguera de Capcir, Conca de Tremp (Morr) i, ben entès, a tot Cerdanya, Andorra, Pallars i Ribagorça); avui és ben usual en tot el territori balear,⁹ i ho havia estat amb caràcter total en terra valenciana, on ja l'empren Sant Vicent Ferrer (*Sermons* II, 271.21; *Spill*, 8484);¹⁰ ja en un doc. inèdit de l'Arxiu municipal de Benissa, de c. 1578, constato la lluita entre els dos mots, si bé encara hi predomina el terme castís: «tenien *bestiar* e *ganado* --- *bestiar* --- *bestiar*» (on no es nota distinció sinonímica, sinó concessió a un ús de l'Horta i la capital que ja començava a pendre peu en aquella comarca de llenguatge més pur.¹¹)

Derivats de *bestiar*: rossell. *bestiaró* 'bestiola' (J. Seb. Pons, *Canta-Perdiu*, p. 102); *bestiarer* 'ramader', bal. i cat. or. Sud (oït parlant d'un traficant de bestiar a St. Magí de Brufaganya, 1927; menys correctament *bestianer* porta, també de Sta. Coloma de Queralt, *AlcM*); *bestiarum*.

Bestiari [segle xv, *NCl.* vol. 91]. *Bestiesa*: derivat molt propi del català, que ja llegim en el S. XIV en la *Questa de Reixac* (*bastiases*, 161.8) i *bestiea* en Jaume Roig («per ma simplea / e *bestiea*», v. 5978). *Bestiejar* [1399, B. Metge]. *Bestienc*. *Bestier*. *Bestio* o *-ota*. *Bestriu* 'bestiar', eiv., sembla degut a un encreuament amb el collectiu *cabriu*.

Paraula afí en ll. a *bestia* és *belua* 'animal ferotge', que no s'ha perpetuat amb caràcter íntegrament popular en cap llengua romànica: àdhuc l'it. *belva*, donada la seva història documentada i el contingut semàntic, presenta senyals de procedència semiculta; en certs ambients nostres arribà també a popularitzar-se en part, particularment en valencià i a les Illes: el diccionari de Lamarca ja registra «*belua*: bèstia» i alterat en *beula* es registra a Mallorca i en el Maestrat (*AlcM*).

¹ Cap. 29, f° 27r.2.33. L'incunable ho reemplaça per *bestias*, deixant comprendre que els impressors barcelonins dels anys 1490 consideraven desueta la forma amb *i*. — ² Sentia a Fornells (1964) «ses buïnes és sa fenna que fan ses bèsties». No cal dir que *bisti* ho vaig sentir a Mallorca a molts punts de l'illa, Port d'Andratx, Calvià, etc. — ³ Tanmateix sento *bèstia* en el Pallars, però solament en algun punt, a la Bastida de Sort (1958). En valencià ja se sap que hi ha generalment *e* oberta quan segueix una *i* postònica (llevat en *València*), i ací també. Tanmateix deu haver-hi algun clap de *é* en aquest mot, car M. Gadea (*T. del Xè* I, 316) no li posa accent, com fa pertot amb les *ee* obertes. També oberta a Menorca, però tancada a Eivissa, *AlcM*. — ⁴ «Pijor és *bestial* / que bèstia estar / --- / s'al bestial avé / par vicis», 492-493. — ⁵ En forma catalana o llatinitzada en molts documents del Cartoral de Vilafranca de Conflent, per ex. «teneatis *bestiarium* grossum et minutum», a. 1242, f° 4r i frase semblant en un doc. de 1253; també en català en docs. del mateix cartoral, posteriors però no després de 1324, en què es compilà aquest recull inèdit, que he llegit a l'arxiu local: «tenguen lur bes-